

Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (ceturtā palāta)

2023. gada 15. jūnijā *

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Negodīgi noteikumi patērētāju līgumos – Direktīva 93/13/EEK – 6. panta 1. punkts un 7. panta 1. punkts – Ārvalsts valūtā indeksēts hipotekārais kredīts – Konvertēšanas noteikumi – Šīs ārvalsts valūtas un valsts valūtas maiņas kursa noteikšana – Klausulas negodīguma konstatēšanas sekas – Sekas tam, ka līgums kopumā nav spēkā – Iespēja izvirzīt prasījumus, kuri pārsniedz līgumā paredzēto naudas summu atmaksu un nokavējuma procentu samaksu – Kaitējums patērētājam – Bankai veikto ikmēneša maksājumu summas nepieejamība – Kaitējums bankai – Patērētājam samaksātās kapitāla summas nepieejamība – Negodīgu noteikumu aizlieguma atturoša iedarbība – Iedarbīga patērētāja tiesību aizsardzība – Tiesas sniegta interpretācija par valsts tiesisko regulējumu

Lietā C-520/21

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieście w Warszawie* (Varšavas Centra rajona tiesa Varšavā, Polija) iesniegusi ar 2021. gada 12. augusta lēmumu un kas Tiesā reģistrēts 2021. gada 24. augustā, tiesvedībā

Arkadiusz Szcześniak

pret

Bank M. SA,

piedaloties:

Rzecznik Praw Obywatelskich,

Rzecznik Finansowy,

Prokurator Prokuratury Rejonowej Warszawa – Śródmieście w Warszawie,

Przewodniczący Komisji Nadzoru Finansowego,

TIESA (ceturtā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs K. Likurgs [*C. Lycourgos*], tiesneši L. S. Rosi [*L. S. Rossi*], Ž. K. Bonišo [*J.-C. Bonichot*], S. Rodins [*S. Rodin*] (referents) un O. Spinjana-Matei [*O. Spineanu-Matei*],

* Tiesvedības valoda – poļu.

ģenerāladvokāts: E. M. Kolins [A. M. Collins],

sekretāre: M. Sekežiņska [M. Siekierzyńska], administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2022. gada 12. oktobra tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko snieguši:

- *Arkadiusz Szcześniak* vārdā – *R. Górski* un *P. Płaska*, *radcowie prawni*,
- *Bank M. SA* vārdā – *A. Cudna-Wagner* un *G. Marzec*, *radcowie prawni*, kā arī *B. Miąskiewicz* un *M. Minkiewicz*, *adwokaci*,
- *Rzecznik Praw Obywatelskich* vārdā – *M. Taborowski*, *Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich*, *B. Wojciechowska*, *radca prawni*, un *G. Heleniak*, *adwokat*,
- *Rzecznik Finansowy* vārdā – *B. Pretkiel*, *Rzecznik Finansowy*, kuram palīdz *P. Tronowska* un *M. Obroślak*, *radcowie prawni*,
- *Prokurator Prokuratury Rejonowej Warszawa – Śródmieście w Warszawie* vārdā – *M. Dejak*, *prokurator delegowany do Prokuratury Regionalnej w Warszawie*, un *M. Dubowski*, *Prokurator Okręgowy w Warszawie*,
- *Przewodniczący Komisji Nadzoru Finansowego* vārdā – Finanšu uzraudzības komisijas priekšsēdētājs *J. Jastrzębski*, *K. Liberadzki* un *A. Tupaj-Cholewa*, *radca prawni*,
- Polijas valdības vārdā – *B. Majczyna* un *S. Żyrek*, pārstāvji,
- Portugāles valdības vārdā – *P. Barros da Costa*, *C. Chambel Alves*, *A. Cunha* un *S. Fernandes*, pārstāves,
- Eiropas Komisijas vārdā – *N. Ruiz García* un *A. Szmytkowska*, pārstāvji,

noklausijusies ģenerāladvokāta secinājumus 2023. gada 16. februāra tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (OV 1993, L 95, 29. lpp.) 6. panta 1. punktu un 7. panta 1. punktu, kā arī iedarbīguma, tiesiskās drošības un samērīguma principus.
- 2 Šis lūgums ir iesniegts saistībā ar tiesvedību starp *Arkadiusz Szcześniak* (turpmāk tekstā – “A.S.”) un *Bank M. SA* par prasību par tāda prasījuma piedziņu, kas izrietot no naudas līdzekļu, kas piešķirti ar hipotekārā aizdevuma līgumu, lietošanas, kad minētais līgums ir atzīstams par spēkā neesošu tā iemesla dēļ, ka pēc tajā ietvertu negodīgu noteikumu atcelšanas tas vairs nevar būt spēkā.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

- 3 Direktīvas 93/13 desmitajā un divdesmit ceturtajā apsvērumā ir teikts:

“tā kā efektīvāku patērētāju aizsardzību var panākt, pieņemot vienveidīgus tiesību aktus negodīgu noteikumu jomā; [..]

[..]

tā kā dalībvalstu tiesām un administratīvām iestādēm jābūt to rīcībā adekvātiem un efektīviem līdzekļiem, lai novērstu tālāku negodīgu noteikumu piemērošanu patērētāju līgumos.”

- 4 Šīs direktīvas 6. panta 1. punkts ir formulēts šādi:

“Dalībvalstis nosaka, ka negodīgi noteikumi, kas izmantoti pārdevēja vai piegādātāja ar patērētāju noslēgtā līgumā, atbilstoši savas valsts tiesību aktiem nav saistoši patērētājam un ka līgums pie tādiem pašiem noteikumiem turpina pusēm būt saistošs, ja tas var pastāvēt bez negodīgajiem noteikumiem.”

- 5 Minētās direktīvas 7. panta 1. punktā ir paredzēts:

“Dalībvalstis nodrošina, ka patērētāju un konkurentu interesēs pastāv adekvāti un efektīvi līdzekļi, lai novērstu negodīgu noteikumu ilgstošu izmantošanu pārdevēju vai piegādātāju ar patērētājiem noslēgtos līgumos.”

Polijas tiesības

- 6 1964. gada 23. aprīļa *ustawa – Kodeks cywilny* (Civilkodekss; *Dz. U.*, 1964, Nr. 16), redakcijā, kas piemērojama pamatlīdētā (turpmāk tekstā – “Civilkodekss”), 5. pantā ir noteikts:

“Tiesības nedrīkst īstenot, pārkāpjot to sociāli ekonomisko mērķi vai sociālās normas. Šāda tiesību subjekta darbība vai bezdarbība netiek uzskatīta par šo tiesību īstenošanu un nav aizsargājama.”

- 7 Šā kodeksa 222. panta 1. punktā ir paredzēts:

“Īpašnieks var prasīt, lai persona, kuras faktiskā valdījumā atrodas viņam piederoša lieta, to viņam atdod, ja vien šai personai nav neatkarīgi no īpašnieka interesēm īstenojamu, iedarbīgu tiesību turēt šo lietu savā valdījumā.”

- 8 Saskaņā ar minētā kodeksa 358.¹ panta 1.–4. punktu:

“1. Ja vien speciālās normās nav noteikts citādi un ja saistības kopš to rašanās ir izteiktas naudas summā, izpildījums ir veicams, samaksājot tās nominālvērtību.

2. Puses līgumā var paredzēt, ka izpildījuma summa naudā tiks noteikta atkarībā no vērtības vienības, kas nav nauda.

3. Ja pēc saistību rašanās naudas pirktpēja būtiski izmainās, tiesa, ņemusi vērā pušu intereses, atbilstoši dzīves apstākļiem plašā sabiedrībā var grozīt naudiskā izpildījuma apmēru vai kārtību, pat ja tā ir noteikta tiesas nolēmumā vai līgumā.
4. Pārdevējs vai piegādātājs nevar pieprasīt izmaiņas nedz naudiskā izpildījuma apmērā, nedz tā kārtībā, ja izpildījums ir saistīts ar tā uzņēmuma darbību.”
- 9 Šā kodeksa 361. panta 1. un 2. punktā ir noteikts:
- “1. Atlīdzinātājs ir atbildīgs tikai par kaitējumu izraisījušās darbības vai bezdarbības parastajām sekām.
2. Ievērojot iepriekš noteiktos ierobežojumus, ja vien likuma normā vai līguma noteikumā nav noteikts citādi, ar nodarītā kaitējuma atlīdzināšanu sedz cietušajai pusei radītos zaudējumus un peļņu, ko tā būtu guvusi, ja šis kaitējums tai nebūtu nodarīts.”
- 10 Civilkodeksa 385.¹ panta 1. un 2. punkts ir formulēts šādi:
- “1. Ar patērētāju noslēgta līguma noteikumi, kuri nav individuāli apspriesti, patērētājam nav saistoši, ja tie viņa tiesības un pienākumus nosaka pretēji labiem tikumiem, acīmredzami neievērojot viņa intereses (prettiesiski noteikumi). Šī tiesību norma neattiecas uz noteikumiem, kuros ir noteikti pušu pamatpienākumi, tostarp noteikumiem par maksājamo cenu vai atlīdzību, ja tie ir formulēti nepārprotami.
2. Ja kāds līguma noteikums patērētājam nav saistošs saskaņā ar 1. punktu, pārējā daļā līgums turpina būt pusēm saistošs.”
- 11 Šā kodeksa 405. pantā ir paredzēts:
- “Ikvienai personai, kas bez juridiska pamata ir saņēmusi mantisku priekšrocību uz citas personas rēķina, ir pienākums atdot minēto priekšrocību, sniedzot izpildījumu natūrā un, ja tas nav iespējams, atgriezt tās vērtību.”
- 12 Minētā kodeksa 410. panta 1. un 2. punktā ir precizēts:
- “1. Iepriekšējo pantu noteikumi ir piemērojami it īpaši nepamatota izpildījuma gadījumā.
2. Izpildījums ir nepamatots, ja personai, kas to veikusi, vispār nebija pienākuma to veikt vai tai nebija pienākuma to veikt attiecībā pret personu, kurai tas ticis veikts, vai ja izpildījuma pamatojums ir zudis, vai ja izpildījuma mērķis nav sasniegts, vai arī ja tiesību akts, kurā prasīts izpildījums, ir spēkā neesošs un nav kļuvis spēkā esošs pēc izpildījuma veikšanas.”

Pamatlieta un prejudiciālais jautājums

- 13 2008. gada 25. jūlijā A.S. un viņa sieva E.S. noslēdza ar *Bank M.* hipotekārā aizdevuma līgumu par 329 707,24 Polijas zlotiem (PLN) (aptuveni 73 000 EUR) uz 336 mēnešiem un ar mainīgu procentu likmi (turpmāk tekstā – “hipotekārā aizdevuma līgums”). Šā līguma noteikumi netika individuāli apspriesti. Aizdevums bija indeksēts pēc Šveices franka (CHF): līgumā bija paredzēts, ka aizdevuma ikmēneša maksājumi ir veicami Polijas zlotos pēc konvertācijas, kurā piemērota Šveices franka pārdošanas cena atbilstoši attiecīgā ikmēneša maksājuma veikšanas dienā *Bank M.* izman-

- totajai ārvalstu valūtu maiņas kursu tabulai. Līdz ar minētā līguma grozīšanu 2011. gada 6. septembrī A.S. un E.S. ieguva iespēju veikt minētā aizdevuma ikmēneša maksājumus tieši Šveices frankos.
- 14 Ar 2021. gada 31. maijā celtu prasību A.S. lūdza piespriest *Bank M.* samaksāt 3660,76 PLN (aptuveni 800 EUR), kā arī nokavējuma procentus pēc likumiskās likmes par laikposmu no 2021. gada 8. jūnija līdz šīs summas samaksas dienai. Prasības pamatojumā A.S. apgalvoja, ka minētais hipotekārā aizdevuma līgums ietver negodīgu noteikumu, kura dēļ tas kopumā esot zaudējis spēku, un tādējādi *Bank M.* bez tiesiska pamata esot saņēmusi aizdevuma ikmēneša maksājumus.
  - 15 A.S. uzskata, ka laikposmā no 2011. gada 1. oktobra līdz 2020. gada 31. decembrim *Bank M.*, izmantojot 7769,06 PLN (aptuveni 1700 EUR), kas atbilst ikmēneša maksājumiem, kuri tika maksāti laikposmā no 2011. gada jūnija līdz 2011. gada septembrim, guva peļņu 7321,51 PLN (aptuveni 1600 EUR) apmērā. Līdz ar to A.S. prasa, lai *Bank M.* atmaksātu pusi no šīs summas, proti, 3660,76 PLN (aptuveni 800 EUR), bet otra puse pienākoties viņa sievai E.S., kura nav pamatlietas dalībiece.
  - 16 Savā atbildes rakstā, kas iesniegts 2021. gada 1. jūlijā, *Bank M.* lūdz tiesu noraidīt A.S. prasību, apgalvojot, ka, tā kā hipotekārā aizdevuma līgums neietvēra negodīgus noteikumus, tas nebija jāatzīst par spēkā neesošu un katrā ziņā, ja minētais līgums tomēr būtu bijis jāatzīst par spēkā neesošu, tā būtu vienīgi *Bank M.*, nevis A.S., kas būtu tiesīga prasīt prasījuma dzēšanu tāpēc, ka kapitāls izmantots bez tiesiska pamata.
  - 17 Iesniedzējtiesa *Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie* (Varšavas Centra rajona tiesa Varšavā, Polija) norāda, ka A.S. iebilst pret hipotekārā aizdevuma līguma 2. punkta 2. apakšpunktā un 7. punkta 1. apakšpunktā ietvertajiem noteikumiem, saskaņā ar kuriem Šveices franku konvertēšana Polijas zlotos un Polijas zlotu konvertēšana Šveices frankos attiecībā uz aizdevuma pamatsummu un ikmēneša maksājumiem tiek veikta, izmantojot *Bank M.* noteikto maiņas kursu (tā dēvētie “konvertācijas” noteikumi).
  - 18 Minētā tiesa paskaidro, ka, no vienas puses, Polijas tiesas konsekvēnti ir atzinušas, ka tādi konvertēšanas noteikumi kā pamatlietā aplūkojamie ir uzskatāmi par negodīgiem līguma noteikumiem un ka tie tika iekļauti *Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów* (Konkurences un patērētāju tiesību aizsardzības birojs, Polija) priekšsēdētāja pārvaldītajā Negodīgo noteikumu reģistrā.
  - 19 No otras puses, iesniedzējtiesa norāda, ka šīs valsts judikatūrā vēl nav sasniegta vienprātība attiecībā uz jautājumu, kādas sekas ir šādu negodīgu konvertēšanas noteikumu iekļaušanai hipotekārā aizdevuma līgumā. Neatkarīgi no tā kopš sprieduma *Dziubak* (C-260/18, EU:C:2019:819), kas pasludināts 2019. gada 3. oktobrī, šīs valsts judikatūrā nepārprotami prevalē tēze, ka šāda veida noteikumu iekļaušanas dēļ šis aizdevuma līgums zaudē spēku.
  - 20 Attiecībā uz to, kādas sekas līguma – kopumā – spēkā neesamībai ir paredzētas šīs valsts tiesību aktos, iesniedzējtiesa precizē, ka līgums, kurš atzīts par spēkā neesošu, ir uzskatāms par tādu, kas vispār nav ticis noslēgts (tas zaudē spēku *ex tunc*). Tā kā puses, pamatojoties uz šo līgumu, ir veikušas konkrētu izpildījumu, tās var prasīt tā atmaksu, jo tas ir uzskatāms par nepamatotu izpildījumu.

- 21 Konkrētāk, iesniedzējtiesa paskaidro, ka, no vienas puses, banka var prasīt no aizņēmēja viņam piešķirtā aizdevuma pamatsummai līdzvērtīgas summas atmaksu un, no otras puses, aizņēmējs var prasīt no bankas atmaksu, kas līdzvērtīga veiktajiem aizdevuma ikmēneša maksājumiem un bankas ieturētajām maksām. Minētā tiesa precīzē: katra puse var prasīt arī to, lai otra puse samaksātu nokavējuma procentus pēc likumiskās likmes par laikposmu no pieprasījuma veikt maksājumu.
- 22 Tomēr iesniedzējtiesa uzsver, ka šajā valstī nav vienveidīgas judikatūras par to, vai spēkā neesoša aizdevuma līguma puses papildus šā sprieduma 21. punktā minēto naudas summu samaksai var prasīt arī citu naudas summu samaksu, jo konkrētā laikposmā naudas līdzekļi ir tikuši lietoti bez tiesiska pamata. Tiesiskais pamats, uz kuru puses visbiežāk atsaucas šādu prasījumu pamatošanas nolūkā, esot nepamatota iedzīvošanās un nepamatota izpildījuma atmaksa.
- 23 Minētā tiesa norāda, ka Tiesa saistībā ar Direktīvu 93/13 vēl nav spriedusi par to, vai aizdevuma līguma, kas atzīts par spēkā neesošu, pusēm ir iespējams prasīt naudas summu atmaksu, kas pārsniedz naudas summas, kuras tās attiecīgi samaksājušas šā līguma izpildes gaitā.
- 24 Iesniedzējtiesa uzskata, ka neviens bankas prasījums pret patērētāju par izmaksātā kapitāla atmaksu (un – attiecīgā gadījumā – nokavējuma procentu pēc likumiskās likmes par laikposmu no pieprasījuma veikt maksājumu, samaksu), nav pieļaujams, jo pretējā gadījumā būtu apdraudēta Direktīvā 93/13 izvirzīto mērķu sasniegšana. Kā norāda minētā tiesa, aizdevuma līguma spēkā neesamība, kas izriet no tādas bankas rīcības, kura izmantojusi negodīgu noteikumu, ir jāliedz tai gūt peļņu no savas rīcības, kas ir pretrunā ne tikai Direktīvai 93/13, bet arī godprātības prasībām un morāles normām. Priekšrocības piešķiršana pārdevējiem vai piegādātājiem, kuri izmantojuši negodīgu noteikumu, būtu pretrunā arī prasībām uzturēt spēkā Direktīvā 93/13 paredzētā šādu noteikumu aizlieguma atturošo iedarbību.
- 25 Tāpēc iesniedzējtiesa uzskata, ka tad, ja tiktu pieļauts šāds risinājums, tas izraisītu to, ka patērētājs, kam ir zināms par šādu negodīgu noteikumu, labprātāk turpinātu līguma izpildi, nevis izvirzītu prasījumu saistībā ar savām tiesībām, jo līguma spēkā neesamība varētu radīt viņam nelabvēlīgas finansiālas sekas, piemēram, nepieciešamību samaksāt atlīdzību par kapitāla izmantošanu.
- 26 Savukārt attiecībā uz patērētāju iesniedzējtiesa norāda: nešķiet, ka viņa iespējas pieprasīt tādu naudas summu samaksu, kuras pārsniedz ikmēneša maksājumus, ko viņš ir maksājis bankai, un – eventuāli – nokavējuma procentu samaksu pēc likumiskās likmes par laikposmu no pieprasījuma veikt maksājumu, maksu, komisiju un apdrošināšanas prēmiju, būtu pretrunā iedarbīguma principam.
- 27 Neatkarīgi no tā minētā tiesa uzskata: tas, ka patērētājiem tiktu ļauts prasīt no pārdevējiem vai piegādātājiem šādu naudas summu samaksu ikmēneša maksājumu izmantošanas bez tiesiska pamata dēļ, būtu līdzvērtīgi nesamērīgas sankcijas piemērošanai pārdevējiem vai piegādātājiem.
- 28 Turklāt iesniedzējtiesa uzskata, ka tādu lūgumu no patērētāja puses iespējamie tiesiskā pamata varianti pēc būtības ir līdzīgi, un līdz ar to neesot attaisnojami radīt iespēju vienlaikus izvirzīt tik daudzus prasījumus, jo pretējā gadījumā netiktu ievērots samērīguma princips. Minētā tiesa norāda, ka tad, ja tiktu atbalstīta tāda iespēja, netiktu ievērots arī tiesiskās drošības princips, kas ir jāsaprot tādējādi: ja aizdevuma līgums kopumā ir atzīts par spēkā neesošu, abām pusēm ir pienākums atmaksāt visus šā līguma izpildes gaitā sniegtos naudiskos izpildījumus, bet jebkuri citi prasījumi neesot pieļaujami.

29 Tādos apstākļos *Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie* (Varšavas Centra rajona tiesa Varšavā) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādu prejudiciālo jautājumu:

“Vai [Direktīvas 93/13] 6. panta 1. punkts un 7. panta 1. punkts, kā arī efektivitātes, tiesiskās drošības un samērīguma princips ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj tādu valsts tiesību interpretāciju, saskaņā ar kuru gadījumā, ja starp banku un patērētāju noslēgts kredītlīgums tiek atzīts par spēkā neesošu kopš noslēgšanas brīža, jo tajā ir negodīgi līguma noteikumi, papildus tādu naudas līdzekļu atmaksāšanai, kurus līgumslēdzējas puses ir samaksājušas līguma izpildes ietvaros (t.i., banka – kredīta pamatsummu, patērētājs – kredīta ikmēneša maksājumus, nodevas, komisijas maksu un apdrošināšanas prēmijas), kā arī likumiskos nokavējuma procentus par laikposmu no aicinājuma veikt samaksu, līgumslēdzējas puses var pieprasīt veikt jebkādus citus maksājumus, tostarp maksājumus (it īpaši atlīdzību, kompensāciju, izdevumu atmaksāšanu vai maksājuma indeksāciju) par to, ka:

- 1) naudas summas izmaksātājam uz laiku tika liegta iespēja izmantot savus naudas līdzekļus, līdz ar to tas ir zaudējis iespēju tos ieguldīt un gūt labumu no tiem;
- 2) naudas summas izmaksātājam ir radušies izdevumi, kuri saistīti ar kredītlīguma izpildi un naudas līdzekļu nodošanu otrai līgumslēdzējai pusei;
- 3) naudas summas saņēmējs ir guvis labumu tādējādi, ka tas uz laiku ir varējis izmantot svešus naudas līdzekļus, tostarp ieguldīt tos, un tādējādi gūt peļņu;
- 4) naudas summas saņēmējs uz laiku ir guvis iespēju izmantot svešus naudas līdzekļus bez atlīdzības, un tas nebūtu bijis iespējams tirgus apstākļos;
- 5) naudas pirktspēja ar laiku ir kritusies, un tas nozīmē reālus zaudējumus naudas summas izmaksātājam;
- 6) naudas nodošana lietošanā uz noteiktu laiku var tikt atzīta par pakalpojuma sniegšanu, par ko naudas summas izmaksātājs nav saņēmis atlīdzību?”

Par pieteikumiem atkārtoti sākt tiesvedības mutvārdu daļu

- 30 Pēc ģenerālvokāta secinājumu sniegšanas *Bank M.* 2023. gada 10. martā un 26. aprīlī ar vairākiem dokumentiem iesniedza Tiesas kancelejā pieteikumu izdot rikojumu par tiesvedības mutvārdu daļas atkārtotu sākšanu, pamatojoties uz Tiesas Reglamenta 83. pantu.
- 31 Sava pieteikuma pamatojumā *Bank M.* apgalvo, ka, pirmām kārtām, ģenerālvokāta secinājumi kopumā un, konkrētāk, to 17., 19., 28., 29., 61., 62. un 66. punktā izklāstītie apsvērumi nedod iespēju saprast pārdevēja vai piegādātāja un patērētāja prasījumu apmēru, un tas kavējot pareizi piemērot samērīguma un iedarbīguma principus.
- 32 Otrām kārtām, *Bank M.* vēlas noskaidrot, kāda ir iespējamība, ka patērētāji, kuri Polijā noslēguši hipotekārā kredīta līgumu, atrodas labvēlīgākā situācijā nekā patērētāji, kas šādu līgumu noslēguši citā dalībvalstī, gadījumā, ja viņi iegūtu tiesības papildus ikmēneša maksājumu un maksu atmaksai attiecībā pret bankām izvirzīt arī citus prasījumus.
- 33 Trešām kārtām, *Bank M.* kritizē konkrētus ģenerālvokāta secinājumos izklāstītos apsvērumus.

- 34 Visbeidzot ceturtnām kārtām, *Bank M.* apgalvo, ka tiesvedības mutvārdu daļa ir jāskatīta atkārtoti, lai Tiesa varētu precizēt, vai 2023. gada 21. marta spriedums *Mercedes-Benz Group* (Ar pārveidošanas ierīcēm aprīkotu mehānisko transportlīdzekļu ražotāju atbildība), (C-100/21, EU:C:2023:229) ietekmē pamatlietu.
- 35 Šajā ziņā jāatgādina, ka, pirmkārt, Eiropas Savienības Tiesas statūtos un Reglamentā šo statūtu 23. pantā minētajām ieinteresētajām personām nav paredzēta iespēja iesniegt apsvērumus, lai atbildētu uz ģenerālvokāta sniegtajiem secinājumiem (spriedums, 2023. gada 21. marts, *Mercedes-Benz Group* (Ar pārveidošanas ierīcēm aprīkotu mehānisko transportlīdzekļu ražotāju atbildība), C-100/21, EU:C:2023:229, 43. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 36 Otrkārt, saskaņā ar LESD 252. panta otro daļu ģenerālvokāta pienākums ir, rīkojoties pilnīgi objektīvi un neatkarīgi, atklātā tiesas sēdē izteikt pamatotus secinājumus par lietām, kurās atbilstoši Eiropas Savienības Tiesas statūtiem ir vajadzīga viņa iesaistīšanās. Tiesai nav saistoši nedz šie secinājumi, nedz pamatojums, ar kādu ģenerālvokāts tos sniedz. Tādējādi vienas ieinteresētās personas nepieņemšana ģenerālvokāta secinājumiem, neatkarīgi no tā, kādus jautājumus tas tajos izskata, pati par sevi nevar būt iemesls, kas pamato mutvārdu procesa atkārtotu sākšanu (spriedums, 2023. gada 21. marts, *Mercedes-Benz Group* (Ar pārveidošanas ierīcēm aprīkotu mehānisko transportlīdzekļu ražotāju atbildība), C-100/21, EU:C:2023:229, 44. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 37 Saskaņā ar Tiesas Reglamenta 83. pantu Tiesa jebkurā brīdī, uzklusējusi ģenerālvokātu, var izdot rīkojumu par tiesvedības mutvārdu daļas atkārtotu sākšanu, it īpaši, ja tā uzskata, ka tā nav pietiekami informēta, vai ja kāds lietas dalībnieks pēc šīs daļas pabeigšanas iesniedz ziņas par jaunu faktu, kam var būt izšķiroša ietekme uz Tiesas nolēmumu, vai arī ja lieta ir jāizskata, balstoties uz argumentu, kuru Eiropas Savienības Tiesas statūtu 23. pantā minētās ieinteresētās personas nav apspriedušas.
- 38 Tomēr šajā gadījumā Tiesa norāda, ka tās rīcībā ir visa vajadzīgā informācija, lai pieņemtu nolēmumu, un ka šī lieta nav jāizskata, balstoties uz argumentu, kuru ieinteresētās personas nav apspriedušas. Visbeidzot, nevienā no abiem šā sprieduma 30. punktā minētajiem pieteikumiem par tiesvedības mutvārdu daļas atkārtotu sākšanu nav norādīts neviens jauns fakts, kam varētu būt izšķiroša ietekme uz Tiesas nolēmumu šajā lietā.
- 39 Šādos apstākļos Tiesa, uzklusējusi ģenerālvokātu, uzskata, ka nav nepieciešams izdot rīkojumu par tiesvedības mutvārdu daļas atkārtotu sākšanu.

Par prejudiciālo jautājumu

Par uzdotā jautājuma pieņemamību un Tiesas kompetenci uz to atbildēt

- 40 Savā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniedzējtiesa norāda uz jautājumu, ko tā uzdevusi Tiesai, pieņemamību, jo šis jautājums attiecas gan uz patērētāja prasījumiem, gan šīs bankas prasījumiem gadījumā, kad hipotekārā aizdevuma līgums ir atzīts par spēkā neesošu, lai gan minētajai tiesai pieteikumu ir iesniedzis tikai patērētājs.
- 41 Šajā ziņā jāatgādina, ka LESD 267. pantā noteiktās sadarbības starp Tiesu un valstu tiesām kontekstā vienīgi valsts tiesai, kas izskata lietu un ir atbildīga par pieņemamo tiesas nolēmumu, ņemot vērā lietas īpašās iezīmes, ir jānovērtē gan tas, cik lielā mērā prejudiciālais nolēmums

- nepieciešams tās sprieduma taisīšanai, gan uzdoto jautājumu nozīmīgums. Tādēļ, ja uzdotie jautājumi attiecas uz Savienības tiesību interpretāciju, Tiesai principā ir jālemj (spriedums, 2022. gada 13. oktobris, Baltijas Starptautiskā akadēmija un *Stockholm School of Economics in Riga*, C-164/21 un C-318/21, EU:C:2022:785, 32. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 42 Tātad uz jautājumiem saistībā ar Savienības tiesību normām attiecas nozīmīguma prezumpcija. Tiesa var atteikties lemt par valsts tiesas uzdotu prejudiciālo jautājumu tikai tad, ja ir acīmredzams, ka lūgtajai Savienības tiesību interpretācijai nav nekāda sakara ar pamatlietas apstākļiem vai tās priekšmetu, ja problēmai ir hipotētisks raksturs vai ja Tiesai nav zināmi faktiskie un tiesību apstākļi, kas vajadzīgi, lai sniegtu lietderīgu atbildi uz tai uzdotajiem jautājumiem (spriedums, 2022. gada 13. oktobris, Baltijas Starptautiskā akadēmija un *Stockholm School of Economics in Riga*, C-164/21 un C-318/21, EU:C:2022:785, 33. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 43 Šajā gadījumā, tā kā daļā no prejudiciālā jautājuma runa ir par pārdevēja vai piegādātāja prasījumiem pret patērētāju, lai gan šajā gadījumā dienā, kad lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu tika pieņemts, *Bank M.* vēl nebija formulējusi attiecīgu pieteikumu, iesniedzējtiesa uzskata, ka par šīs prejudiciālā jautājuma daļas pieņemamību liecina, pirmām kārtām, apstākļi, ka līguma atzīšana par spēkā neesošu *ex tunc* nozīmē, ka katra no abām līguma pusēm atmaksā attiecīgo nepamatoto izpildījumu un ka līdz ar to atbilde uz prejudiciālo jautājumu kopumā tai ir nepieciešama, lai lemtu par eventuāliem izņēmumiem, ko pārdevējs vai piegādātājs izvirzītu, iebilstot pret patērētāja pieteikumu.
- 44 Otrām kārtām, minētā tiesa informē Tiesu, ka saskaņā ar šīs valsts judikatūrā prevalējošo interpretāciju, ja abas līguma puses ir sniegušas pēc būtības tādu pašu nepamatotu izpildījumu un ja to izpildījumi izriet no vienām un tām pašām juridiskām attiecībām, var uzskatīt, ka tikai puse, kura saņēmusi vislielāko izpildījumu, ir nepamatoti iedzīvojušies. Līdz ar to minētajai tiesai pamatlietā jebkurā gadījumā esot pienākums izvērtēt abu līguma pušu prasījumu pamatotību.
- 45 Visbeidzot trešām kārtām, minētā tiesa uzskata: tas, ja netiktu sniegta atbilde uz prejudiciālo jautājumu kopumā, mazinātu Direktīvas 93/13 atturošo iedarbību, jo bankas, kas darbojas Polijā, publiski brīdina patērētājus par smagām sekām, kas iestātos, ja viņi izvēlētos turpināt apgalvot par sava hipotekārā aizdevuma līguma spēkā neesamību tā iemesla dēļ, ka šie pārdevēji vai piegādātāji pret patērētājiem izvirzīs prasījumus saistībā ar pēdējo minēto ārpuslīgumisku kapitāla izmantošanu.
- 46 Turklāt tiesas sēdē, kas Tiesā notika 2022. gada 12. oktobrī, *Bank M.* informēja Tiesu, ka tā bija sākusi atsevišķu tiesvedību, ar kuru tā plāno prasīt no A.S. atlīdzinājumu par aizdotā kapitāla ārpuslīgumisku izmantošanu. Tomēr šī tiesvedību esot apturēta līdz Tiesā notiekošās tiesvedības pabeigšanai.
- 47 Šajā gadījumā, kā norādīts ģenerālvokāta secinājumu 31.–33. punktā, šī lieta neattiecas uz šā sprieduma 42. punktā uzskaitītajām situācijām, kurās varētu tikt atspēkota prejudiciāla jautājuma nozīmīguma prezumpcija. Proti, no Tiesai sniegtajiem paskaidrojumiem, kas rezumēti šā sprieduma 43.–46. punktā, izriet, ka lūgtā interpretācija par Savienības tiesību normām, ciktāl tā attiecas uz bankas prasījumiem par atlīdzinājumu, kas pārsniedz pamatsummas atmaksu, gadījumā, ja hipotekārā aizdevuma līgums nav spēkā, ir saistīta ar pamatlietas priekšmetu, jo iesniedzējtiesa var – attiecīgā gadījumā pēc savas ierosmes – pārbaudīt šādus prasījumus. Piedevām Tiesai ir juridiska un faktiskā informācija, kas nepieciešama, lai lietderīgi atbildētu uz uzdoto jautājumu. Līdz ar to uzdotais jautājums ir pieņemams.

- 48 Turklāt jāatgādina, ka valsts tiesai atbilstoši valsts procesuālajām tiesību normām un taisnīguma principam civilprocesos objektīvi un izsmeloši ir jānorāda juridiskās sekas, ko var radīt negodīga noteikuma atcelšana, neatkarīgi no tā, vai patērētājus pārstāv vai nepārstāv profesionālais pārstāvis (spriedums, 2021. gada 29. aprīlis, *Bank BPH*, C-19/20, EU:C:2021:341, 97. punkts).
- 49 Konkrētāk, šāda informācija vēl jo svarīgāka ir tad, ja negodīga noteikuma nepiemērošana varētu izraisīt līguma – kopumā – atzīšanu par spēkā neesošu, tādējādi eventuāli patērētāju pakļaujot riskam, ka pret viņu tiks izvirzīts prasījums par atmaksu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2021. gada 29. aprīlis, *Bank BPH*, C-19/20, EU:C:2021:341, 98. punkts).
- 50 Šajā gadījumā no Tiesai pieejamajiem lietas materiāliem izriet, ka tiesvedībā iesniedzējtiesā runa ir tieši par juridiskajām sekām, kas varētu izraisīt visa hipotekārā aizdevuma līguma atzīšanu par spēkā neesošu tā iemesla dēļ, ka pēc negodīgo noteikumu atcelšanas tas vairs nevar būt spēkā, un līdz ar to atbilde uz prejudiciālā jautājuma daļu, kas attiecas uz pārdevēja vai piegādātāja prasījumiem pret patērētāju, ir nepieciešama, lai iesniedzējtiesai būtu iespējams izpildīt savu pienākumu informēt A.S. par tādām sekām.
- 51 Turklāt *Bank M.* ir apliecinājusi, ka Tiesai nav kompetences atbildēt uz šo jautājumu, jo tas attiecas uz sekām tam, ka līgums kopumā nav spēkā, kas ir reglamentētas nevis Direktīvā 93/13, bet dažādās valsts tiesību normās, kuru interpretācija ietilpst vienīgi valsts tiesu kompetencē.
- 52 Šajā ziņā nav strīda par to, ka saistībā ar prejudiciālu nolēmumu Tiesai nav kompetences sniegt valsts tiesību normu interpretāciju un spriest par to, vai valsts tiesas sniegtā interpretācija par tām ir pareiza, jo šāda interpretācija ietilpst vienīgi valsts tiesu kompetencē (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2019. gada 3. jūlijs, *UniCredit Leasing*, C-242/18, EU:C:2019:558, 47. punkts un tajā minētā judikatūra), tomēr, kā norādīts ģenerālvokāta secinājumu 35. punktā, prejudiciālais jautājums attiecas nevis uz Polijas tiesību normu interpretāciju, bet uz Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkta un 7. panta 1. punkta, kā arī ES vispārējo tiesību principu, proti, iedarbīguma, tiesiskās drošības un samērīguma principu, interpretāciju.
- 53 Tātad Tiesai ir kompetence atbildēt uz uzdoto jautājumu, un tas ir pieņemams.

Par lietas būtību

Ievadapsvērumi

- 54 Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru ar Direktīvu 93/13 ieviestā aizsardzības sistēma balstās uz ideju, ka patērētājs salīdzinājumā ar pārdevēju vai piegādātāju atrodas nelabvēlīgākā situācijā attiecībā uz iespēju risināt sarunas par darījuma noslēgšanu un tā rīcībā ir mazāks informācijas daudzums, un tas nozīmē, ka patērētājs piekrīt pārdevēja vai piegādātāja iepriekš izstrādātajiem noteikumiem bez iespējas īstenot savu ietekmi uz to saturu (spriedums, 2019. gada 26. marts, *Abanca Corporación Bancaria* un *Bankia*, C-70/17 un C-179/17, EU:C:2019:250, 49. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 55 Attiecībā uz šādu nelabvēlīgāku situāciju Direktīvā 93/13 dalībvalstīm ir noteikts pienākums paredzēt mehānismu, kas nodrošinātu, ka var tikt pārbaudīti visi līguma noteikumi, par kuriem nav notikusi atsevišķa apspriešanās, lai novērtētu to iespējamo negodīgumu. Šajā ziņā valsts tiesai, ņemot vērā Direktīvas 93/13 3. panta 1. punktā un 5. pantā noteiktos kritērijus, ir jānosaka, vai, ievērojot šim gadījumam raksturīgos apstākļus, šāds noteikums atbilst šajā direktīvā

- izvirzītajām prasībām par labticību, līdzsvaru un pārskatāmību (spriedums, 2019. gada 26. marts, *Abanca Corporación Bancaria un Bankia*, C-70/17 un C-179/17, EU:C:2019:250, 50. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 56 Ņemot vērā plašas sabiedrības interešu, kuru labad tiek aizsargātas patērētāju tiesības, būtību un svarīgumu, Direktīvā 93/13, kā tas izriet no tās 7. panta 1. punkta kopsakarā ar tās divdesmit ceturto apsvērumu, dalībvalstīm ir noteikts pienākums paredzēt adekvātus un efektīvus līdzekļus, lai novērstu negodīgu noteikumu ilgstošu izmantošanu pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju līgumos. Lai to izdarītu, valsts tiesām ir jāatturas piemērot negodīgus noteikumus, lai tie neradītu saistošas sekas patērētājam, izņemot gadījumu, kad patērētājs pret to iebilst (spriedums, 2021. gada 10. jūnijs, *BNP Paribas Personal Finance*, no C-776/19 līdz C-782/19, EU:C:2021:470, 36. punkts un tajā minētā judikatūra, kā arī šajā nozīmē skat. spriedumu, 2022. gada 8. septembris, *D.B.P. u.c.* (Ārvalstu valūtās denominēts hipotekārais kredīts), no C-80/21 līdz C-82/21, EU:C:2022:646, 58. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 57 No tā izriet, ka līguma noteikums, kas atzīts par negodīgu, principā ir uzskatāms par tādu, kas nekad nav pastāvējis, un tāpēc tam nevar būt nekādas ietekmes attiecībā uz patērētāju. Līdz ar to tiesas konstatējuma par šāda noteikuma negodīgumu sekām principā būtu jābūt tāda patērētāja tiesiskā un faktiskā stāvokļa atjaunošanai, kāds tam būtu bijis, ja šā noteikuma nebūtu bijis (spriedums, 2016. gada 21. decembris, *Gutiérrez Naranjo u.c.*, C-154/15, C-307/15 un C-308/15, EU:C:2016:980, 61. punkts).
- 58 Šajā ziņā Tiesa ir precizējusi, ka valsts tiesas pienākums noraidīt negodīgu līguma noteikumu, ar kuru noteikts pienākums maksāt summas, kas izrādījušās nepamatotas, principā ietver attiecīgas ar atlīdzināšanu saistītas sekas attiecībā uz šīm pašām summām, jo šādu seku neesamība varētu apdraudēt preventīvo iedarbību, kādu ar Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktu – kopsakarā ar šīs direktīvas 7. panta 1. punktu – ir paredzēts saistīt ar līgumā, kuru ar patērētāju noslēdzis pārdevējs vai piegādātājs, ietverto noteikumu negodīguma konstatējumu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2016. gada 21. decembris, *Gutiérrez Naranjo u.c.*, C-154/15, C-307/15 un C-308/15, EU:C:2016:980, 62. un 63. punkts).
- 59 Ir arī jāatgādina, ka Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktā gan ir prasīts, lai dalībvalstis paredzētu, ka negodīgi noteikumi “atbilstoši savas valsts tiesību aktiem” nav saistoši patērētājam (spriedums, 2016. gada 21. decembris, *Gutiérrez Naranjo u.c.*, C-154/15, C-307/15 un C-308/15, EU:C:2016:980, 64. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).
- 60 Tomēr ar Direktīvā 93/13 patērētājiem garantētās aizsardzības noteikšanu valsts tiesībās nebūtu grozāms šis aizsardzības apjoms un tātad būtība un tādējādi apdraudēta šīs aizsardzības efektivitātes pastiprināšana, pieņemot vienveidīgus tiesību aktus negodīgu noteikumu jomā, ko, kā norādīts Direktīvas 93/13 preambulas desmitajā apsvērumā, ir vēlējies Eiropas Savienības likumdevējs (spriedums, 2016. gada 21. decembris, *Gutiérrez Naranjo u.c.*, C-154/15, C-307/15 un C-308/15, EU:C:2016:980, 65. punkts).
- 61 Tādējādi, lai gan dalībvalstīm, izmantojot savas valsts tiesības, ir jādefinē kārtība, kādā tiek konstatēts līgumā ietverta noteikuma negodīgums un materializējas šīs konstatācijas konkrētās juridiskās sekas, tomēr šādai konstatācijai ir jāļauj atjaunot juridisko un faktisko stāvokli, kāds patērētājam būtu bijis, ja šā negodīgā noteikuma nebūtu bijis, it īpaši, nosakot tiesības uz tāda labuma atmaksāšanu, kuru, pamatojoties uz šo negodīgo noteikumu, patērētājam par sliktu ir guvis pārdevējs vai piegādātājs (spriedums, 2016. gada 21. decembris, *Gutiérrez Naranjo u.c.*, C-154/15, C-307/15 un C-308/15, EU:C:2016:980, 66. punkts).

62 Izskatot prejudiciālo jautājumu, ir jāņem vērā šie apsvērumi.

Par prejudiciālo jautājumu

63 Ar šo jautājumu iesniedzējtiesa pēc būtības vēlas noskaidrot, vai saistībā ar visa hipotekārā aizdevuma līguma atzīšanu par spēkā neesošu tā iemesla dēļ, ka pēc negodīgu noteikumu atcelšanas tas vairs nevar būt spēkā, Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts un 7. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka:

- tie nepieļauj tādu tiesas sniegtu interpretāciju par valsts tiesību normām, ka patērētājs ir tiesīgs prasīt kredītiestādei atlīdzinājumu, kas pārsniedz šā līguma izpildes gaitā veikto ikmēneša maksājumu un samaksāto maksu un nokavējuma procentu – pēc likumiskās likmes par laikposmu no pieprasījuma veikt maksājumu – atmaksu, un
- tie nepieļauj tādu tiesas sniegtu interpretāciju par valsts tiesību normām, ka kredītiestāde ir tiesīga prasīt patērētājam atlīdzinājumu, kas pārsniedz šā līguma izpildes gaitā izmaksātā kapitāla atmaksu un nokavējuma procentu samaksu pēc likumiskās likmes par laikposmu no pieprasījuma veikt maksājumu.

64 Kā norādīts ģenerālvokāta secinājumu 44. punktā, ir konstatējams, ka Direktīvā 93/13 nav ar tiešu formulējumu reglamentētas sekas tam, ka līgums, kas noslēgts starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju, pēc tajā ietvertu negodīgu noteikumu dzēšanas vairs nav spēkā. Līdz ar to dalībvalstij ir jānosaka, kādas sekas ir šādam konstatējumam, un tas ir jāsaprot tā, ka noteikumiem, kurus tā ievieš šajā ziņā, ir jābūt saderīgiem ar Savienības tiesību aktiem un, konkrētāk, ar šīs direktīvas mērķiem.

65 Turklāt, kā jau norādīts šā sprieduma 57. punktā, līguma noteikums, kas atzīts par “negodīgu”, principā ir uzskatāms par tādu, kas nekad nav pastāvējis, un tāpēc tam nevar būt nekādas iedarbības uz patērētāju. Līdz ar to tiesas konstatējuma par šāda noteikuma negodīgumu sekām principā ir jābūt patērētāja tāda tiesiskā un faktiskā stāvokļa atjaunošanai, kāds tam būtu bijis, ja šā noteikuma nebūtu bijis, citastarp istenojot tiesības uz priekšrocību, ko pārdevējs vai piegādātājs, pamatojoties uz minēto negodīgo noteikumu, neattaisnojami guvis uz viņa rēķina, atgūšanu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2022. gada 31. marts, *Lombard Lizing*, C-472/20, EU:C:2022:242, 50. un 55. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

66 Kā izriet no šā sprieduma 58. punktā minētās judikatūras, tā kā šādu seku neesamība varētu vājināt atturošo iedarbību, kādu Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts kopsakarā ar šīs direktīvas 7. panta 1. punktu sasaista ar konstatējumu par līgumā, ko ar patērētāju noslēdzis pārdevējs vai piegādātājs, ietvertu noteikumu negodīgumu, ir jāatzīst līdzīga, ar atlīdzināšanu saistīta iedarbība, ja starp patērētāju un pārdevēju vai piegādātāju noslēgta līguma noteikumu negodīgums izraisa ne tikai šo noteikumu spēkā neesamību, bet arī to, ka spēku zaudē šis līgums kopumā.

67 Turklāt no Direktīvas 93/13 7. panta 1. punkta – kopsakarā ar tās divdesmit ceturto apsvērumu – izriet, ka šīs direktīvas mērķis ir atturēt pārdevēju vai piegādātāju no negodīgu noteikumu izmantošanas ar patērētājiem noslēgtos līgumos.

- 68 No tā izriet, ka valsts noteikumu, kuros reglamentētas negodīgu noteikumu izraisītas hipotekārā aizdevuma līguma spēkā neesamības praktiskās sekas, saderība ar Savienības tiesību normām ir atkarīga no jautājuma, vai šie noteikumi, pirmkārt, dod iespēju atjaunot patērētāja tiesisko un faktisko stāvokli, kādā tas atrastos, ja šā līguma nebūtu bijis, un, otrkārt, neapdraud ar Direktīvu 93/13 panākamo atturošo iedarbību.
- 69 Šajā gadījumā, pirmām kārtām, attiecībā uz iespējamību, ka patērētājs hipotekārā aizdevuma līguma atzīšanas par spēkā neesošu gadījumā izvirza prasījumus, kuri pārsniedz šā līguma izpildes gaitā veikto ikmēneša maksājumu un samaksāto maksu un – attiecīgā gadījumā – nokavējuma procentu pēc likumiskās likmes par laikposmu no pieprasījuma veikt maksājumu atmaksu, nešķiet, lai gan par to vēl būtu jāpārlicinās iesniedzējtiesai, ka šāda iespēja apdraudētu šā sprieduma 68. punktā minētos mērķus.
- 70 Šajā ziņā iesniedzējtiesai, ņemot vērā tajā izskatāmās lietas apstākļu kopumu, būtu jāpārbauda, vai attiecīgie valsts noteikumi pieļauj atjaunot patērētāja tiesisko un faktisko stāvokli, kāds viņam būtu bijis, ja šā līguma nebūtu bijis.
- 71 Ar Direktīvas 93/13 7. panta 1. punktu ir paredzēts panākt atturošo iedarbību, un šā sprieduma 69. punktā minētā iespēja varētu veicināt pārdevēju vai piegādātāju atturēšanu no negodīgu noteikumu iekļaušanas ar patērētājiem noslēgtos līgumos, jo šādu noteikumu iekļaušana izraisa visa līguma spēkā neesamību, kas varētu izraisīt finansiālas sekas, kuras pārsniegtu patērētāja samaksāto naudas summu atmaksu un – attiecīgā gadījumā – nokavējuma procentu samaksu.
- 72 Ir jāpiebilst, ka tādi kompetentās tiesas apstiprināti pasākumi kā šā sprieduma 69. punktā minētie nav uzskatāmi par tādiem, kas būtu pretrunā tiesiskās drošības principam, jo tie ir uzskatāmi par Direktīvā 93/13 paredzētā negodīgu noteikumu aizlieguma konkrētu īstenošanu.
- 73 Turklāt saskaņā ar samērīguma principu, kas uzskatāms par Savienības tiesību vispārējo principu, šāds valsts tiesiskais regulējums, ar ko tiek īstenotas šīs tiesības, nedrīkst pārsniegt šo mērķu sasniegšanai nepieciešamo (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2013. gada 14. marts, *Aziz*, C-415/11, EU:C:2013:164, 74. punkts, un 2022. gada 8. decembris, *BTA Baltic Insurance Company*, C-769/21, EU:C:2022:973, 34. punkts). Līdz ar to iesniedzējtiesai, ņemot vērā pamatlietas apstākļu kopumu, būtu jānovērtē, vai – un kādā mērā – apstākļi, ka tiek apmierināti tādi patērētāja prasījumi kā šā sprieduma 69. punktā minētie, pārsniedz to, kas nepieciešams, lai sasniegtu šā sprieduma 68. punktā minētos mērķus.
- 74 No tā izriet, ka saistībā ar visa hipotekārā aizdevuma līguma atzīšanu par spēkā neesošu tā iemesla dēļ, ka pēc negodīgu noteikumu atcelšanas tas vairs nevar būt spēkā, Direktīva 93/13 pieļauj tādu interpretāciju par valsts tiesību normām, ka patērētājs ir tiesīgs prasīt kredītiestādei atlīdzinājumu, kas pārsniedz šā līguma izpildes gaitā veikto ikmēneša maksājumu un samaksāto maksu un nokavējuma procentu – pēc likumiskās likmes par laikposmu no pieprasījuma veikt maksājumu – atmaksu, ja vien tiek ievēroti Direktīvas 93/13 mērķi un samērīguma princips.
- 75 Otrām kārtām, attiecībā uz pārdevēja vai piegādātāja prasījumiem pret patērētāju ir jānorāda, ka līdzīgi patērētāja iespējai izvirzīt prasījumus hipotekārā aizdevuma līguma spēkā neesamības dēļ, šādi prasījumi varētu būt pieļaujami vienīgi tad, ja tie neapdraudētu šā sprieduma 68. punktā minēto mērķu sasniegšanu.

- 76 Taču, kā norādīts ģenerālvokāta secinājumu 60. punktā, ja kredītiestādei tiktu piešķirtas tiesības prasīt patērētājam atlīdzinājumu, kas pārsniedz šā līguma izpildes gaitā izmaksātā kapitāla atmaksu un – attiecīgā gadījumā – nokavējuma procentu samaksu, tas varētu mazināt Direktīvā 93/13 paredzēto atturošo iedarbību.
- 77 Visbeidzot, ja valsts tiesai būtu atļauts koriģēt šādos līgumos ietverto negodīgo noteikumu saturu, šādas tiesības varētu kaitēt Direktīvas 93/13 7. pantā paredzētā ilgtermiņa mērķa sasniegšanai. Šādas tiesības varētu mazināt preventīvo iedarbību, ko attiecībā uz tirgotājiem rada vienkārša un tieša šādu negodīgu noteikumu nepiemērošana patērētājam, jo tiem saglabātos vilinājums izmantot šādus noteikumus, apzinoties, ka, pat ja tie tiktu atzīti par spēkā neesošiem, līgumu vajadzības gadījumā tomēr varētu koriģēt valsts tiesa, tādējādi garantējot šo tirgotāju interešu ievērošanu (spriedums, 2012. gada 14. jūnijs, *Banco Español de Crédito*, C-618/10, EU:C:2012:349, 69. punkts).
- 78 Tāpat interpretācija par valsts tiesību normu, ka kredītiestādei būtu tiesības prasīt no patērētāja atlīdzinājumu, kas pārsniedz šā līguma izpildes gaitā izmaksātā kapitāla atmaksu, un līdz ar to saņemt atlīdzību par to, ka patērētājs ir izmantojis šo kapitālu, veicinātu to, ka zustu minētā līguma atzīšanas par spēkā neesošu atturošā iedarbība uz pārdevējiem vai piegādātājiem.
- 79 Turklāt ar Direktīvu 93/13 piešķirtās patērētāju tiesību aizsardzības iedarbīgums tiktu apdraudēts, ja viņi savu tiesību, kas izriet no šīs direktīvas, izmantošanā būtu pakļauti riskam, ka viņiem ir jāmaksā šāds atlīdzinājums. Kā uzsvērts ģenerālvokāta secinājumu 61. punktā, šāda interpretācija radītu risku, ka izveidosies situācijas, kurās patērētājam būtu izdevīgāk izpildīt līgumu, kurā iekļauts negodīgs noteikums, nevis īstenot tiesības, kas izriet no minētās direktīvas.
- 80 Šo argumentāciju nevar apšaubīt arī ar *Bank M.* argumentu, ka tad, ja pārdevējam vai piegādātājam nebūtu iespējams prasīt atlīdzinājumu, kas pārsniedz šā līguma izpildes gaitā izmaksātā kapitāla atmaksu un – attiecīgā gadījumā – nokavējuma procentu samaksu, patērētājiem tiktu piešķirts “bezmaksas” aizdevums. To nevar apšaubīt arī ar *Bank M.* un *Przewodniczący Komisji Nadzoru Finansowego* (Finanšu uzraudzības komisijas priekšsēdētājs, Polija) argumentu, ka finanšu tirgu stabilitāte tiktu apdraudēta, ja bankām nebūtu atļauts prasīt no patērētājiem šādu atlīdzinājumu.
- 81 Šajā ziņā, pirmām kārtām, atbilstoši principam *nemo auditur propriam turpitudinem allegans* (neviens nevar aizbildināties ar savu prettiesisku rīcību) nevar tikt atzīts nedz tas, ka kāda no pusēm gūtu saimnieciskas priekšrocības no savas nelikumīgās rīcības, nedz tas, ka tā saņemtu atlīdzinājumu par šādas rīcības izraisīto nelabvēlīgo situāciju.
- 82 Kā būtībā norādīts ģenerālvokāta secinājumu 58. punktā, šajā gadījumā hipotekārā aizdevuma līguma eventuāla atzīšana par spēkā neesošu ir sekas tam, ka *Bank M.* ir izmantojusi negodīgus noteikumus. Tāpēc tā nav tiesīga saņemt atlīdzinājumu par negūto peļņu atbilstoši tam, ko tā bija ieplānojusi gūt no minētā līguma.
- 83 Otrām kārtām, kā norādīts ģenerālvokāta secinājumu 63. punktā, interpretējot Direktīvu 93/13, kuras mērķis ir nevis finanšu tirgu stabilitāte, bet patērētāju tiesību aizsardzība, arguments par finanšu tirgu stabilitāti nav nozīmīgs. Turklāt nevar tikt atzīts, ka pārdevēji vai piegādātāji varētu izvairīties no Direktīvas 93/13 mērķu ievērošanas, lai tā vietā censtos nodrošināt finanšu tirgu stabilitāti. Proti, bankām ir pienākums veikt savu darbību tā, lai tiktu ievērota šī direktīva.

- 84 Līdz ar to saistībā ar hipotekārā aizdevuma līguma – kopumā – atzīšanu par spēkā neesošu tā iemesla dēļ, ka pēc negodīgu noteikumu atcelšanas tas vairs nevar būt spēkā, Direktīva 93/13 nepieļauj tādu interpretāciju par valsts tiesību normām, ka kredītiestāde ir tiesīga prasīt patērētājam atlīdzinājumu, kas pārsniedz šā līguma izpildes gaitā izmaksātā kapitāla atmaksu un nokavējuma procentu samaksu pēc likumiskās likmes par laikposmu no pieprasījuma veikt maksājumu.
- 85 Ņemot vērā iepriekš izklāstīto apsvērumu kopumu, uz uzdoto jautājumu ir jāatbild šādi: saistībā ar hipotekārā aizdevuma līguma – kopumā – atzīšanu par spēkā neesošu tā iemesla dēļ, ka pēc negodīgu noteikumu atcelšanas tas vairs nevar būt spēkā, Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts un 7. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka:
- tie pieļauj tādu tiesas sniegtu interpretāciju par valsts tiesību normām, ka patērētājs ir tiesīgs prasīt kredītiestādei atlīdzinājumu, kas pārsniedz šā līguma izpildes gaitā veikto ikmēneša maksājumu un samaksāto maksu un nokavējuma procentu – pēc likumiskās likmes par laikposmu no pieprasījuma veikt maksājumu – atmaksu, ja vien tiek ievēroti Direktīvas 93/13 mērķi un samērīguma princips, un
  - tie nepieļauj tādu tiesas sniegtu interpretāciju par valsts tiesību normām, ka kredītiestāde ir tiesīga prasīt patērētājam atlīdzinājumu, kas pārsniedz šā līguma izpildes gaitā izmaksātā kapitāla atmaksu un nokavējuma procentu samaksu pēc likumiskās likmes par laikposmu no pieprasījuma veikt maksājumu.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 86 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība izriet no tiesvedības, kas notiek iesniedzējtiesā, tāpēc tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (ceturtā palāta) nospriež:

Saistībā ar hipotekārā aizdevuma līguma – kopumā – atzīšanu par spēkā neesošu tā iemesla dēļ, ka pēc negodīgu noteikumu atcelšanas tas vairs nevar būt spēkā,

Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos 6. panta 1. punkts un 7. panta 1. punkts

ir jāinterpretē tādējādi, ka:

- tie pieļauj tādu tiesas sniegtu interpretāciju par valsts tiesību normām, ka patērētājs ir tiesīgs prasīt kredītiestādei atlīdzinājumu, kas pārsniedz šā līguma izpildes gaitā veikto ikmēneša maksājumu un samaksāto maksu un nokavējuma procentu – pēc likumiskās likmes par laikposmu no pieprasījuma veikt maksājumu – atmaksu, ja vien tiek ievēroti Direktīvas 93/13 mērķi un samērīguma princips, un
- tie nepieļauj tādu tiesas sniegtu interpretāciju par valsts tiesību normām, ka kredītiestāde ir tiesīga prasīt patērētājam atlīdzinājumu, kas pārsniedz šā līguma izpildes gaitā izmaksātā kapitāla atmaksu un nokavējuma procentu samaksu pēc likumiskās likmes par laikposmu no pieprasījuma veikt maksājumu.

[Paraksti]